

Čl. 3. Izjeme in priboljški, kar jih ima glede brambovske dolžnosti tržaško mesto in okolica, devljejo se s tem ob moč.

Brambovski dolžnosti podvrženi, a dozdej vojaške službe popolnoma oproščeni v nekdanjem okrožju Kotorskem in na kopni deželi nekdanjega okrožja Dobrovniškega Dalmatinskega kraljestva imajo odsihmal zadostovati svoji brambovski dolžnosti le v deželni brambi.

Organizacijo (vredbo) in porabo po sedanjosti postavi brambovski dolžnosti podvrženih mož na Tiroljskem in Vorarlberskem, kar jih bo ostajalo čez poln lovski polk, kakor tudi službovanje v deželni brambi teh dežel bo natančneje določilo deželno postavodajstvo.

Čl. 4. One osebe, ki so se pred veljavo te postave v smislu zaukaza 21. febr. 1856 od vojaščine odkupile in se je odkupnina od njih sprejela, popolnoma so oproščene vsake vojaške službe.

Čl. 5. Ko bi žugala nevarna vojska in bi ne bilo izpolnjeno predpisano število stoječe in pomorske vojske, morejo se po razmeri starosti k službi v rezervi ali v deželni brambi poklicati vsi oni, ki so bili po dosedanji brambovski postavi vojaštvu podvrženi in so tudi prišli k novačenju, a se niso potrdili med vojake, če niso še dovršili 32. leta svojega življenja.

Čl. 6. Pričenši dne, ko veljavo zadobi ta postava, ne sme se nihče več na telesu kaznovati ali v železje vklepati, niti v stoječi, niti v pomorski vojski, niti v deželni brambi.

Čl. 7. Glede kazni, ki se imajo po pričujoči postavi določevati, dostaja se postopanje, sodba in izvršitev političnih uradnih po predpisih, ki so jim dani o političnem kazenskem uradovanju.

Čl. 8. Moj minister za deželno brambo ima v porazumljenju z državnim vojnim ministrom izdati potrebne zaukaze, po katerih naj se ta postava izvršuje.

V Bhd, 5. decembra 1868.

Franc Jozef I. r.

(Podpisi odgovornih ministrov.) („Sl. N.“)

Gospodarske stvari.

Kaj je storiti, da biki ne ubežijo.

Da biki ne ubežijo in poprek nikogar ne napadejo, se priporoča sledeč pomoček. Biku se mora še v hlevu rep čez hrbet pripogniti in se mu privezati na roge, da ne more glave prinagniti, da bi ga ne bolelo. Tako zvezan bik mora glavo zmirom visoko nositi in je tako pokoren, da ga vsako dete more voditi.

O odločenju različnega reda za različno obrneno kraje najdemo v „Frauend. Bl.“ sledeče: za jutro stran so prilične posebno vse jablani, hruške, slive, črešnje, murve, kutine, ribezelj. — Za južno stran: vino, breskve, mandelni, majniše črešnje, pozno zrela jabelka, hruške in nektera plemena sliv, da bi hitreje dozorele. — Za večerno stran: murve, marilice, slive, jabelka hruške, črešnje maline, kutine in arbez. — Za severno stran: Kisle črešnje, lesnjaki in maline. Ako se kateri strani po spred stolecih hramih ali drevesih več ali manj sence dela, se mora na to ozir jemati; tako se tudi prostejša in bolj zavarovana lega, mrzlejša ali toplejša tla ne smejo spregledati.

Bučelarstvo.

Kako gre buče kupovati.

Koš, ki bi imel dober biti, mora razun več ali manj priročnega in lepega stanovanja posebno veliko množino bučel imeti. Več ljudstva biva v košu, tim viša je njegova cena, če je sicer v dobrem stanu. Množica ljudstva se spozna letnega časa po močnem in trajajočem brumu, če se na koš potrk in z učesom na žrelu posluša. Dober koš ne sme prestat biti. Eno, dva k večemu triletne koše je naj bolje kupiti. Dober koš mora tudi toliko založenega imeti, da ljudstva hraniti ni treba. V pozní jeseni ali po zimi kupovati ne sodi, ker se takrat ne zna, koliko je založenega medu, koliko ne. Spomlad ali čas rojenja je naj pripravniši. Kar se rojev tiče, kupuj le samo take, ki so ali meseca maja ali v prvi polovici junija se vzdignoli. Poznejši roji preveliko stoje, ker se navadno v jeseni močno hraniti morajo. Dober koš ne sme brez matice biti. Če se kupi blizo kje kakšen koš, ga je treba rano, poprej ko začnejo buče letati, na novo mesto postaviti, ker se drugače preveč bučel

zaleti vračajočih se na staro mesto. Roji se postavijo hitro po rojenju na vsakem priročnem kraju.

Domače stvari.

Kopeli za noge proti glavoboli, omamici, krču v želodecu in koliki. Če se med ljudstvom kopeli za noge pri taki bolezni svetujejo, se navadno reče: Napravi si kopel za noge vročo, kakor boš mogel prenašati. — To pa je celo krivo, ker če ravno kopeli za noge, pri zgoraj imenovanih boleznih večkrat koristijo, vendar vroče vsikdar škodijo; če zatoraj hočemo, da kopel za noge pri rečenih boleznih koristi, mora biti samo mlačna (morda tako topla kakor je novodojeno mleko) nikakor pa vroča. Čez 15 minut se kopel ne sme rabiti. Po kopeli se morajo noge toplo zaviti.

Pomoček proti stenicam. Nakoplji si kolmusovega korenja (*Calamus aromaticus*), zreži ga in kuhaj jedno uro. S to tekočino vmivaj pohištvo in ga vlij v vsako mesto, v kterem misliš, da se nahajajo stenice. Vroča tekočina in jena vonjava prežene ali pomori vse stenice popolnoma.

Pridavanje apna kokošni hrani. Ker so kosti živali sostavljene naj več iz apna, zatoraj je vsem živalim potrebno apno. Ker se v vsaki hrani nahajajo delki apna, tako ni potrebno, da bi se živalim davalo apno posebno. Kokošim in drugi domači perutnini pa ni potrebno apna samo za kosti, temoč tudi za jajca, ker jajčeva lupina je večidel iz samega apna. Ako tedaj hočemo, da nam kokoši prav obilno nesejo, treba skrbeti za to, da dobijo več apna v jed. V ta namen je naj bolje, če se jajčeve lupine celo nadrobno sterejo in zmeljejo in s to moko potrosi hrana za kokoši. Skušuje potrudujejo, da so kokoši, ki so na ta način k hrani primešano apno dobivale, trikrat toliko jajec iznesle, kakor one, ktere so sicer ono isto hrano ali brez apna dobivale. — Treba skusiti.

Mravlje naj lože pokončáš, če mravljišča poiščeš in z vrelo vodo dobro poliješ.

Sir se varuje črvov, če se v hmelj zamota; po tem dobi tudi dober okus.

Voda za omivanje posode. Steklena in prščena posoda, v kateri se nosi voda ali stoji, postane s tega nečista, da se v nji vsede apno, ktero se samo z vodo ne da izmiti.

Ako se vendar k vodi prilije malo solne kisline (na merico po 12—15 kapelj) se s tako vodo ne omije samo čisto posoda, temoč tudi okno.

Poraba premogovega pepela za gnoj in klajo. Premogov pepel svinje rade žerejo posebno one, ktere se pitajo, če jo spustiš iz hleva gre naj prej pepel iskat in ga žere. Prasecem je zlo koristno davati med klajo pepela s peskom zmešenega, kar čini, da ne dobijo grize in poprek ne zbolijo tako lahko. Na ta način se pepel zmeša tudi z gnojem, kar je tudi koristno.

Iz starega novo. Angleži delajo iz starega platna novo. Staro platno se namreč z mašinami raztrga, vlakno se dobro izpere in se sopet prede in tke. Ravno tako ravnaajo z volnatimi cunjami, iz kterih delajo nove robce in druge stvari. Tudi svilne (židane) cunje porabijo na ta način.

Novi cement za cevi, po kterih gre plin (gaz) ali hlapi se tako pripravljá. Vzemi 6 delov celo na tanko stolčenega grafitá, 3 dele pogašenega apna in 6 delov sumporne kiese soli, to se vse skupaj zmeša z 7 deli kuhanega olja. Zmes se mora dobro premešati. G. L.

Navodi k narodnemu gospodarstvu.

(Dalje.)

IV. del.

O bankah.

41. Stvar je celo jasna, da bankine note morajo biti jednako kovini dobre: recimo, da se je vstanovila banka z zlato in sreberno založnino en milijon goldinarjev; ta posodi dobrim in zanesljivim upnikom to vsotino v svojih notah ter hrani zlato in srebro. Za posojeno vsotino v notah dobi v zameno biljege ali dolžna pesma za en milijon goldinarjev: na ta način se je bankin kapital dvostroko pomnožil: ima zdaj na mestu jednega dva milijona goldinarjev, namreč en milijon v zlatu in srebru, in en milijon v biljegah od

svojih upnikov. S tim so tedaj bankovci, ki krožijo zavarovani dvostroke, t. j. kakor 2 : 1, tako, da ako bi se ji vse zlato in srebro pokralo: jene biljege (zaupnice od upnikov), če so dobre bi plačale krožne note, bankovce, in ako bi vsi upniki zapadli, falili, je kovina, ki krožni papir reši.

42. Varnost vendar more biti celo popolna brez takošne dvostroke zagotovitve: bankine note se gotovo nikoli ne vse na enokrat ne vrnejo rešiti za zlato in srebro, in zato banki ni treba imeti vedno pripravljene toliko kovine, da bi rešila vse bankovce za enokrat. Tudi se ne zgodi, da bi vsi jeni upniki falili, obožali; zanašati se zato sme da banka še v kakšni nezgodi pravičnim tirjatom zadostovati more. Pri vsem tem vendar je dobro in potrebno, da ima banka toliko gotovine pripravljene v zalogi, da kolikor si bodi število svojih bankovcev brž polno rešiti more, ali da je v obče v posestvu tolikega kapitala, da se onim, ki jene biljege sprejemajo ni treba bati nobene izgube. Ko se banka po omenjenih pogodbah ravna, se jene biljege tako rade sprejemajo v plačilo kakor zlato in srebro, da, še rajši, kakor so že vzroki omenjeni bili, po takem se ve da veliki del kovine brez kroženja in brez prida leži, ker na njegovem mestu kroži papir.

43. Recimo, da v kateri državi se potrebuje sto milijonov za obče zamenjevanje ali barant; ako bi se barant opravljal z bankovci namesto kovine, tu bi se ne trebalo sto milijonov v zlato in srebro, temoč samo toliko, da se more vselaj bankovcev za zlat in sreber denar rešiti, kolikor jih na to zahtevo banki dojde. Pri takem bi tedaj mogoče za sto milijonov goldinarjev zadostovalo banki samo 25 milij. v kovini a 75 milijonov v papirju, da je le ta papir z gotovim in zanesljivim kapitalom zavarovan.

44. Že iz tega kar smo dozdej razjasnivaše banke in bankine zadeve omenili, lahko previdimo, da banke so veliko koristne; pa treba je, da še o njihovi koristi nekoliko več razmišljujemo. Omenimo naj prej posebno banke hranilnice in banke posojilnice, ktere so navadno oboje za jedno. Varčljivost se človeku priporoča moralčno za krepost, in res je ta krepost tudi le premalo med ljudmi, kakor vseh drugih, ktere se priporočati imajo. Dobre hranilnice so naj lepši tempel varčljivosti; treba pa je, da so te tako vredjene, da tudi naj manjše doneske sprejemajo in drugo vsotino na obresti vlagajo: težakom, dninarjem, rokodelcem in drugim, kim se le delo od časa do časa plačuje, vele mnogo koristni takšna priložnost, da si lahko te pa te nekoliko krajcarjev na ta način varno shranijo.

45. Dostikrat imajo lepega kapitala vdove, nedorasli in nedoletni otroci in sploh ljudje, ki o posojivanju in barantnih zadevah celo nič ne razumijo ali premalo, da bi se s tim pečati mogli, ti ljudje tedaj, ko bi jim ne bilo lahko mogoče svoj kapital na obresti posoditi, trebalo bi jim živeti od glavnice; na ta način pa bi pogosto glavnico brž potrošili in obožali: tukaj hranilica na vso korist pomaga; varuje kapital in plačuje od njega obresti. Pa tudi ljudje, ki prihranjen kapital za posojivanje imajo in bi tudi ta posel sami razumeli, bi ga vendar zavolj mnogih sitnosti sami radi ne opravljali ali zavolj drugega poslovanja opravljeni ne mogli: tudi tem je tedaj na naj boljše korist prihranjen denar hranilnici vskrb izročiti, da jim inace brez dobička ne leži.

(Dalje prih.)

Dopisi.

Maribor. Deželnemu poslancu in vredniku „Slov. Gosp.“, dr. Prelogu je odleglo in sme se reči, da je iz nevarnosti. Prihodnjo nedeljo bomo imeli v tukajšni čitavnici tombolo in gledišno igro, h kateri odbor vabi vse člane in prijatelje. Od novega leta počne pod vredništvom gosp. J. Jurčiča tukaj izhajati „Slovenski Glasnik“. Bog daj srečo!

Od sv. Miklavža pri Monšpergu. J. S. Če ravno priprost kmetič vendar vzamem pero v trdo roko, da Ti ljubi „Slovenski Gospodar“ pišem nekoliko vrstic, pa moje vrstice bodo več žalostnih kot veselih novic prinesle. Javne varnosti je tu v naših krajih prav malo. Tako so 6. dec. v Sesteržah 3 hiše okradli in na ravno ta dan v Cerkovcih pokopali poštenega kmeta iz Staršine. V Mihovcih so ga bili neki ponočni potepuhi stepili in vmreti je moral. Ravno danes t. j. 8. dec. pa na Ptujski gori ravno takega reveža pokopujejo. Da bi pač za take hudobije bolj ostra kazen

bila, ne godilo bi se jih toliko po svetu. Tudi sodnije so pa mojem kmetovskemu razumu v takih primerljajih preveč vsmiljene. Pa bi se moral že studenec, iz kterega take sirovosti izvirajo, zamašiti to je ljudje bi se morali bolje podučiti svojega bližnjega ljubiti in samega sebe spoštovati. Dokler pa se našim otrokom po ljudskih šolah samo tuji nemški jezik vbija v glavice, požlahtnjenje srca pa se v nemar pušča, dotler nam tudi ni upati boljših varnejših časov. Toraj spoznajmo pravi namen ljudskih šol po deželi.

Iz Podgradja. Dragi „Slovenski Gospodar“, dovoli malo prostorčka, da ti tudi iz okolice podgrajske nekaj naznamim, kako se nam kaj godi z narodnjaki.

V nedeljo 22. listopada je nam ljutomerska čitalnica veselo zabavo napravila, igrala se je igra, ktero so gosp. Gomilšek, Jesih in Ornik kakor tudi gospodičini Huber-jeva in in Smoher-jeva, tako izvrstno igrali, da smeja in ploskanja skoro ni bilo konca. In na 29. list je osnovala čitalnica tombolo, pred ktero je v sredo, osnovala tudi nenarodna stranka tombolo, in je tudi povabila vse narodne, naj jo obhodijo, kar se je tudi zgodilo, in obljubili so vsi nenarodni, da pridejo vsi v čitalnico na tombolo, in se je tudi dogodilo, bila je vsa nenarodna stranka v čitalnici prav vesela in nekteri mladi gospodje so tudi izvrstno peli. Ali poglobitnega nemškutarja ni bilo, kteri je nekterim možem iz Podgradja rekel, da so vsi Slovenci bili pri nemški tomboli, in da so obljubili, da bodo od zdaj vsi z nemškutarji držali in slovenščino pustili, jaz pa naravnost rečem, da so zdaj po takem vsi nenarodni, vsi narodni postali, (?) samo vi gospod vendar nikdar ne bode te narodnjak, da še je le zmirom vaše veselje narodnjake ogovarjati z navado, kakor stare labrače; meni ste že vsa imena dali huda in dobrih nikdar, zdaj še da sem kurator čitalnice; naši čitalnici še dozdej ni trebalo kuratorja, ali vi trdovratni nemškutar ga potrebujete; ker se z ničim drugim tolažiti ne morete, bi vam kurator naj bolj znal vašo krv ohladiti, in zato službo bi naj bolj primeren bil, kak panslavist. Kakor pa gospod zna, tako tudi njegov uradnik, kteri mi je glas poslal da sem osel pa ne župan, tudi mi je vlice rekel (aber so ein gescheidter Mann, und die Novice lesen ist wohl eine Schande) tako in enako obrekovanje in grdenje, vam je vse zastojn, žlahtni gospod; še ne znate tega, da vam noben človek nič ne verjame, da vas že vsi dobro poznajo, da ste od zunaj v ovčjnji obleki, od znotraj pa zgrabljivi volk, kteri hoče vse Slovence požreti, in samega sebe. —

Iz Dunaja. Č. (Hrvaški jezik na Dalmatin-skem. Naredba šolskega svetovavca v Galiciji. Obletnica „českega akademiškega spolka“.) Ne morem si kaj, da bi ne pisal nekoliko vrstic o sporočilu, ki mi iz prav zanesljivega vira dohaja. Izvedel sem, da se je zadnji čas posvetovalo v ministerskem svetovavstvu in skleno na Dalmatinskem po vseh šolah ljudskih, realnih in latinskih v prihodnih dveh letih vpeljati hrvaški jezik kot učni in tako laški zaplavlbi primerne jeze postaviti. Pravilo se je, da se v Kotoru z to vpeljavo počne. Tudi v upravnih uradih se bode hrvaščina kot uradni jezik vpeljal in vsak uradnik bode zavezan si hrvaščine v dveh letih naučiti, da bode narodnega jezika v besedi in pismu zmožen. Ravno to se misli tudi pri sodnijah storiti. Pravi se, da so ti sklepi sad popotovanja po deželi namestnika viteza Wagner-ja. Tudi po Slovenskem Štajarju so že taki gospodje popotovali in pozvedali ali do sedaj mi o podobnem posvetovanju zastran vpeljave slovenščine v tamošnje šole in urade še ni došla nobena vest. — Iz Galicije mi znanec piše prav posnemovanja vredno reč. Te dni je namreč šolski svetovavec za Galicijo razposlal okolnik na učitelje ljudskih šol, v kterem je resno opominja naj v prvih razredih deco podučujejo v maternem jeziku, ker ljudske šole niso za to, da bi se deca nemščine učila ampak obče potrebnih človeških nauk. — Prav vesel večer je napravil svojim udom in gostom „česky akademicky spolek“ 7. t. m. obhajaje svojo prvo obletnico. Bili so zastopani vsi slovanski narodi in prav lepo se je pokazala pri ti priliki slovanska vzajemnost.

Politični ogled.

Brambovska postava, kakor je uradni list od 8. t. m. naznanil, je od presvitega cesarja potrjena.